

Sivilombudsmannen
Forebyggingsenheten mot tortur og umenneskelig behandling ved
frihetsberøvelse
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

U.off § 13 offl.

Deres ref:

Vår ref:
201416102-13

Dato:
29.01.2015

VEDRØRENDE RAPPORT ETTER FOREBYGGINGSENHETENS BESØK

Tromsø fengsel hadde besøk av forebyggingsenheten (SOM) i tidsrommet 10. – 12. 09.2014.
Den 24.10.2014 mottok fengselet SOMs besøksrapport.

Forebyggingsenhetens rapport omhandlet anbefalinger som i tillegg til Tromsø fengsel berører Tromsø kommunes fengselshelsetjeneste og Troms fylkeskommunes tannhelsetjeneste. Den 26.11.2014 videreformidlet vi rapporten både til Tromsø kommune v/byråd for helse og omsorg, Troms fylkeskommune ved fylkestannhelsesjefen. Tromsø fengsel har bedt dem orientere Sivilombudsmannen direkte.

Tromsø fengsel har hatt møte med fengselshelsetjenesten vedrørende anbefalinger som berører begge parter.

Vi vil besvare SOMs anbefalinger i samme rekkefølge som de fremgår av rapporten.

5.1.1 Alvorlige hendelser

Fengselet har et pågående samarbeid med spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å ivareta både helsemessige og sikkerhetsmessige forhold rundt de innsatte dette gjelder.

5.1.2 Vedtak om utelukkelse fra fellesskapet

Dette er nå gjort kjent og innarbeidet slik at det fremgår av vedtakene hvilke andre og mindre inngripende tiltak som er vurdert.

5.1.3 Bruk av sikkerhetscelle

Etter møte med sivilombudsmannen fredag 12.9.2014 ble det ved Tromsø fengsel utarbeidet nye rutiner for bruk av sikkerhetscelle i tråd med sivilombudsmannens anbefalinger.

Tromsø fengsel foretar en individuell risikovurdering av den innsatte, basert på omstendighetene i den enkelte sak og hjemmelsgrunnlaget for bruk av tvangsmiddel. I de tilfellene hvor det anses at innsatte ikke kan få egne klær, får innsatte såkalt innsattøy, med mindre dette fremstår som

klart uforsvarlig. Tøyet som Tromsø fengsel gir den innsatte er en joggebukse og en T-skjorte som er bestilt til dette formålet. Tøyet vurderes som sikkerhetsmessig forsvarlig, der snorer og lignende er fjernet. Der det vurderes som sikkerhetsmessig forsvarlig får den innsatte beholde sine egne klær. Dersom innsattes tilgang til klær begrenses under opphold på sikkerhetscelle, skjer dette etter en konkret vurdering og begrunnelsen for dette journalføres.

5.2.1 Informasjon til innsatte og mottaksrutiner

Tromsø fengsel har et pågående arbeid i forhold til bedring av mottaksrutiner og informasjon til innsatte. Dette arbeidet er ikke ferdigstilt.

I forhold til utenlandske innsatte benyttes informasjon/brosjyrer utarbeidet av KDI. Informasjonen finnes på 9 språk. Det foretas en individuell vurdering og fengselet benytter tolk i de tilfeller innsatte ikke forstår den informasjon vi gir. Det innarbeides nå rutiner som innbefatter at både tilbud om, og bruk av tolk blir loggført.

5.2.2 Kontaktbetjent

Umiddelbart etter innsettelse tildeles den innsatte kontaktbetjent (primær og sekundær kontaktbetjent), som også får navnet på sine kontaktbetjenter samtidig. Hver torsdag er det kontaktbetjentmøte, hvor betjentene tar opp forhold rundt den innsatte og gir informasjon for å orientere andre betjenter om relevant informasjon. Dette er et møte som fungerer godt. Betjentene viser høy grad aktivitet, faglighet og respekt for innsatte. Fengselet arbeider for å finne enda bedre rutiner slik at innsatte raskt får samtale med kontaktbetjenten. Tromsø fengsel har hatt en del bemanningsmessige utfordringer. I perioder har en vesentlig del av arbeidsstyrken vært ufaglærte vikarer. Dette har bidratt til at det har gått noe tid før den innsatte har fått samtale med kontaktbetjenten. Fra 2015 har den bemanningsmessige situasjonen i forhold til faglært personell bedret seg betraktelig.

5.3 Helsetjenester

De ansvarsforhold som vedrører fengselshelsetjenesten, legevakten og tannhelsetjenesten besvares av Tromsø kommune og Troms fylkeskommune. Fengselet har hatt møte med fengselshelsetjenesten og gått gjennom alle punktene relatert til tjenesten og fengselet. Dette for å samarbeide om bedre rutiner og tilbud til innsatte.

Tromsø fengsel har hatt møte med spesialisthelsetjenesten ved Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN) og fengselshelsetjenesten vedrørende legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Det er i ferd med å bli utarbeidet en plan for opplæring i regi av spesialisthelsetjenesten og rutiner i forbindelse med LAR-håndtering. For 2015 er det avtalt at spesialisthelsetjenesten (LAR), fengselshelsetjenesten og Tromsø fengsel skal ha møter hvert tertial.

Det er også utarbeidet en egen lokal avtale som regulerer samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten, kommunchelsetjenesten og fengselet.

Fengselshelseprosjekt

Tromsø fengsel har inngått et prosjektsamarbeid, med avdeling for Helsetjenesteutvikling, Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin ved Universitetssykehuset i Nord-Norge HF for å få til økt tilgang til helsetjenester innenfor fagfeltet psykisk helse og rus ved bruk av samhandlingsteknologi for innsatte i fengsel.

5.4.1 Aktiviseringsnivå generelt

Resultatkravet for belegg ved Tromsø fengsel er 94 %. Under SOMs besøk var beleggsprosenten på 96,4% ved avdeling med høyt og lavt sikkerhetsnivå. Etter at kriminalomsorgen har mottatt

dom skal domfelte være innkalt til soning innen 60 dager. Det samme gjelder for bøtesonere. Dette for å unngå at disse kommer i soningskø. Fengselet er også pålagt å stille varetaksplasser til disposisjon for politiet. Dette er sentrale faktorer i forhold til at beleggsprosenten er høy. Beleggsprosenten for høyt sikkerhetsnivå for 2014 var 97,6.

I henhold til straffegjennomføringsloven § 17 skal innsatte så langt det er praktisk mulig ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Av retningslinjene pkt 3.15 fremgår at innsatte innenfor rammen av det enkelte fengsels innredning og bemanningsmessige ressurser skal være i fellesskap under arbeid, undervisning, program med videre, og i fritiden.

Tromsø fengsel har et kontinuerlig fokus på å tilby innsatte aktivitet for å unngå skadevirkningene av isolasjon. Det er igangsatt et arbeid for å se på hvilket tilbud innsatte får i arbeidsdriften. Den nye arbeidsstrategien, som planlegges effektivt i løpet av 2015, gir føringer for hvordan aktivisering, arbeid og opplæring kan implementeres inn i kriminalomsorgen. Fengselet ønsker å tilby en modernisert og mer tidsriktig aktivitet, som innsatte kan bygge videre på etter endt soning. Tromsø fengsel og Breivika videregående skole samarbeider for å implementere den nye strategien for å få et best mulig tilbud til innsatte. Hva som er meningsfylt aktivitet, vil variere fra innsatt til innsatt. Det er derfor viktig også å vurdere den enkeltes ønsker, behov og forutsetninger.

Ved avdeling høyt sikkerhetsnivå har innsatte ved domsavdelingene B og C tilbud om fellesskap (frokost, lunsj, trening, luft og religiøse aktiviteter etc) 5 timer og 55 minutter i ukedagene. Dette i tillegg til fellesskap for de som er sysselsatt på verksted, skole, kjøkken m.m. Lørdag og søndag har innsatte tilbud om fellesskap i 8 timer og 25 minutter.

Ved rusmestringsenheten (RME) har de innsatte som ikke er arbeidsplassert tilbud om å være ute av cellen fra kl 07.30 til kl 16.00. Om ettermiddagen har de samme tilbud som domsavdelingen. I helgene har de tilbud om fellesskap i 8 timer og 25 minutter.

Restriktiv avdeling har tilbud om 12 timer fellesskap pr. uke. Dette inkluderer luft. De som har sysselsettingstilbud har ytterligere fellesskap. I tillegg er det tilbud om å delta på aktiviteter på de mandager det er tilstelninger i gymsalen.

Tromsø fengsel vurderer nå ulike alternativer for å øke tilbudet om fellesskap til innsatte ved den restriktive avdelingen.

Forebyggingsenhetens anbefaling om daglig dokumentasjon av den enkeltes aktivitetstilbud, og varigheten av fellesskap vil være meget ressurskrevende. Dette vil innebære at fengselsbetjentene får mindre tid til den innsatte.

En stadig presset beleggssituasjon gir oss utfordringer i forhold til å tilby fellesaktiviteter.

5.4.2 Kollektiv utelukkelse fra fellesskapet

Tromsø fengsel har i 2013 og 2014 hatt utfordringer i forhold til bortfall av 5 stillinger og nedtak av 3 turnusstillinger i tillegg til mangel på fengselsutdannet personell. Fengselet har innskjerpet bruken av kollektiv utelukkelse (cellefengsel) begrunnet i bemanningsmessige forhold. Dette krever ekstra ressurser. I de tilfeller vi ikke får tak i vikarer ved fravær, vil ansatte måtte gå overtid. Utdanning av vikarer er ressurskrevende i tillegg til at tilgangen på kvalifiserte vikarer er også begrenset.

I de tilfeller hvor innelåsning av innsatte skjer på tidspunkter det det normalt skal være fellesskap, fattes enkeltvedtak i tråd med hjemmelsgrunnlaget.

5.4.3 Manglende fellesskap på restriktiv avdeling (varetekt)

Ved restriktiv avdeling, sitter varetektsinnsatte som er ilagt restriksjoner, varetektsinnsatte uten restriksjoner og domsinnsatte. Avdelingen har 10 celler.

Fengselet er pålagt å oppfylle politiets behov for varetektsplasser. Dette er ressurskrevende og bidrar til at muligheten for fellesskap på restriktiv avdeling minskes. Ulike tiltak som vil bidra til å kunne utvide adgangen til fellesskap for denne avdelingen vurderes ut fra de ressurser som er tilgjengelig. Det vises til punkt 5.4.1 hvor SOM redegjør for dagens tilbud om fellesskap.

5.5.1 Soningsforhold for kvinnelige innsatte

Tromsø fengsel, avdeling høyt sikkerhetsnivå er tilrettelagt for mannlige innsatte. Kvinner som ikke kan gjennomføre straff på avdeling lavere sikkerhetsnivå, og må sone deler av straffen eller sitter i varetekt på høyt sikkerhetsnivå, har derved et dårligere tilbud enn mannlige innsatte.

Fengselets utforming tilsier også at det ikke kan gis tilfredsstillende tilbud til kvinnelige innsatte, selv om det gjøres tiltak for å kompensere for forholdene.

5.5.2 Soningsforhold for personer med nedsatt funksjonsevne

Fengselet er utformet slik at det ikke kan gis samme tilbud til innsatte med nedsatt funksjonsevne som andre innsatte. Det finnes kun en celle som har toalett- og dusjfasiliteter som er til er tilpasset for personer med nedsatt funksjonsevne. Denne cellen er på restriktiv avdeling.

5.6 Fysiske forhold

Det arbeides med å finne løsninger slik at innsatte som er ilagt restriksjoner kan gis et bedre luftetilbud enn dagens.

Tjenestemenn skal foreta individuelle vurderinger om innsatte kan gis luftetilbud alene, for eksempel i hovedluftegården. En slik ordning vil gjøre at lufteslusen blir brukt i mindre grad. Tromsø fengsel har også en alternativ luftesluse. Denne er bedre utformet slik at innsatte her har større grad av utsyn. Denne slusen vil kunne anvendes når innsatte av sikkerhetsmessige grunner ikke kan lufte i hovedluftegården.

5.7.1 Besøk av familie og sosialt nettverk

Fengselet jobber med å få til en hensiktsmessig turnusordning hvor flest innsatte er på jobb når det er størst behov for dem (en aktivitetstyrt bemanning). På denne måte kan det i større grad legges til rette for besøk til de innsatte, både av barn og øvrig familie.

Tromsø fengsel ønsker å legge til rette for barn som pårørende, og barns rett til samvær i særlig grad. Det gjøres i den forbindelse individuell vurderinger i forhold til innsatte med barn, og det kan innvilges besøk fra barn også i helgene. Dette gjelder særlig der besøkende har lang reisevei.

Fengselshelseprosjektet omtalt i punkt 5.3 ser også på muligheten til å anvende samhandlingsteknologi i forbindelse med kontakt med pårørende som av ulike grunner ikke kan komme på besøk.

Kriminalomsorgen Tromsø fengsel

Berit Salvesen
fengselsleder

Linda Thørring
rådgiver/jurist